

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים ושלושה רבעים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון – שירה (שירת ימי-הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

פרק שני – סיפור קצר (כולל סיפורי עגנון)

פרק שלישי – רומאן ונובלה

פרק רביעי – דרמה

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 30 נקודות).

הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 30 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 10 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) חובה לצרף למחברת את רשימת היצירות שנלמדו.

(3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה) רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטה כלשהו על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

מהפרקים הראשון, והשני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה (שאלות 1-17), ענה על שתי שאלות, כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות).
שים לב: אין לענות על שתי השאלות משירת ימי הביניים.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מת אב ומת אלול / שמואל הנגיד

מת אב ומת אלול, ומת חמם / גם נאסף תשירי ומת עמם,
באו ימי הקר, והתירוש / אדם וקולו בקלי דמם.
לכן, ידידי, סב אלי רעים / כל איש ואיש יעש אשר זמם!
אמר: חזה עבים בהגשימם / ושמע שמי מרום בהרעיקם
וראה כפור ולשון מדורה – זה / יכד וזה יעל ויתרום.
קומה, שתה בכוס ושוב ושתה / בכד, ובליל וגם יזמם!

על פי שיר זה, מהי הסיבה למסיבת היין, ובאילו אמצעים רטוריים הדובר משתמש כדי לשכנע את ידידו להצטרף למסיבה זו? הסבר והדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

התקבצו, פי הזמן תמים / רבי שמואל הנגיד

התקבצו, פי הזמן תמים / עתה פקו לילות פקו ימים,
וראו פני ארץ אשר לבשה / סותי בנות מלך מרקמים,
ישתו דמי ענב עלי נרד / צציו פשני או כמו דמים,
וראו פני עליו אשר צמחו / יחדו מחברים ומתאימים –
כפני יפת תאר מבשמים / דבקו אלי פנים מאדמים.

הדובר בשיר מבטא התפעלות מיפי הטבע, ומזמין את נמעניו להשתתף בהנאות החושים.

הסבר כיצד מרכיבים אלה באים לידי ביטוי בשיר. בתשובתך התייחס גם לאמצעים

הרטוריים וללשון הציורית שבו.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פתמו את בקומתך / רבי שלמה אבן-גבירול
פתמו את בקומתך / וכשמש בפייתך,
חשבתך בעלת צדק / אביגיל בצדקתך –
מצאתך פי הרגתיני / באיזבל ברשעתך.
כלילת הוד, פת מראה / אני חולה באהבתך,
והעלי משאול נפשי / ואל אמות לעמתך !

תאר את דמות האישה המצטיירת בשיר, והסבר כיצד הדמויות המקראיות תורמות לעיצובה.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לבדי / חיים נחמן ביאליק

וכשפלה לבבי לחלון, לאור,	כלם נשא הרוח, כלם סוף האור,
וכשצר-לי המקום מתחת לכנפה -	שירה חדשה את-בקר חיייהם הרנינה ;
בבשה ראשה בכחפי, נדמעתה על-דף	ואני גוֹזֵל כן, נשתפחתי מלב
גמתי נטפה.	תחת כנפי השכינה.
חרש בכטה עלי ותתרפק עלי,	כדד, כדד נשאחתי, והשכינה אף-היא
וכמו שכה בכנפה השבורה בעדי:	כנף מינה השבורה על-ראשי הרעידה.
"כלם נשא הרוח, כלם פרחו להם,	ידע לבי את-לבה: חרד חרדה עלי,
ואותר לבדי, לבדי..."	על-בנה, על יחידה.
וכעין סיום של-קינה עתיקה מאד,	כבר נתגרשה מכל הזויות, רק-עוד
וכעין תפלה, בקשה וחרדה פאחת,	פנת סתר שוממה וקטנה נשארה -
שמעה אזני בבכי התרישית ההיא	בית-המדרש - ותתפס בצל, נאחי
ובדמעה ההיא הרוחת -	עמה יחד בצרה.

הסבר את מורכבות הפרדה מבית המדרש, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר. בתשובתך התייחס גם לרקע ההיסטורי הנרמז בשיר.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אם יש את נפשך לדעת / חיים נחמן ביאליק

בית 1
אם-יש את-נפשך לדעת את-המעין
ממנו שאבו אחיך המומתים
בימי הרעה עז כזה, תעצומות נפש,
צאת שמחים לקראת מנת, לפשט את-הצנאר
אל-פל-מאכלת מרוטה, אל-כל-קרדם נטוי,
לעלות על-המוקד, לקפץ אל-המדורה,
וב"אחד" למות מות קדושים –

בית 2
אם-יש את-נפשך לדעת את-המעין
ממנו שאבו אחיך המדכאים
בין מצרי שאול ומצוקות שחת, בין עקרבים –
תנחומות אל, בטחון, עצמה, אהך רוח
וכח ברזל לשאת יד כל-עמל, שכם
הנטוי לסבל חיי סחי ומאס, לסבל
בלי קץ, בלי גבול, בלי אחרית –

בית 3
אם-תאבה לראות את-החיק אליו נשפכו
כל-דמעות עמך, לבו, נפשו ומררתו –
מקום פמים נחכו, פרצו שאגותיו,
שאגות המרגיזות בטן שאול תחתיות,
אנחות שמפחדן סמר גם-השטן,
נהי מפוצץ צור, אך לא קשי לב האויב
העז מצור, הקשה מן-השטן –

בית 4
אם-יש את-נפשך לדעת את-המעין
אל-ראשו מלטו אבותיך משאת נפשם,
תורתם, קדשי קדשיהם – ניצילום;
אם-תאבה דעת את-המחבא בו נשמרה –
ובעצם טהרה – רוח עמך הפבירה,
שגם בשבעה חיי חרפה, רק וכלמה
שיבתה לא-הובישה חמדת נעוריה –

בית 5
אם-תאבה דעת את-האם הרחמניה,
האם הזקנה, האהבת, הנאמנה,
שברחמים רבים אספה דמעות בנה האבר,
ובחמלה גדולה פוננה כל-אשוריו,
תכסהו בצל כנפיה, תישנהו על-ברפיה –

בית 6 הוי, אַח נַעֲנָה ! אַם לֹא-תִדַע לְךָ כָּל-אַלֶּה –
אַל - בֵּית הַמֶּדֶךְ שֶׁסוּר, הַיָּשָׁן וְהַנּוֹשֵׁן,
בְּלִילי טַבַּח הָאֲרָכִים, הַשּׁוֹמְמִים,
בְּיָמֵי הַתְּמוּזָה הַבְּעָרִים, הַלְהֵטִים,
כַּחַם הַיּוֹם, בְּשַׁחַר אוֹ בְּנֶשֶׁף לְיָלֵה,
וְאִם-עוֹד הוֹתִיר אֵל לְפִלִיטָה שְׁרִיד מִצָּעַר –
אַז אוֹלֵי גַם-בְּיוֹם תְּרַאֲיָנָה בּוֹ עֵינֶיךָ
בְּשִׁפְעַת צְלָלִי קִירוֹתָיו, בְּעַרְפָּל,
בְּאַחַת זְוִיּוֹתָיו אוֹ עַל-גַּד-תְּנוּרוֹ
שֶׁבָּלִים בּוֹדְדוֹת, כְּצֵל מִמָּה-שֶׁאַבַּד,
יְהוּדִים קְדָרִים, פְּנִים צְמֻקִים וּמְצַרְרִים,
יְהוּדִים בְּגֵי הַגְּלוּת, מְשַׁכֵּי כֹכָד * עֲלֵה,
הַמְּנַשִּׁים אֶת-עַמְלֵם בְּדֶף שֶׁל-גְּמֻרָא בְּלֵה,
מְשַׁכֵּיחִים רִישָׁם בְּמַדְרֵשׁ שִׁיחוֹת מְנִי קָדָם
וּמְשִׁיחִים אֶת-דְּאָגָתָם בְּמִזְמוֹרֵי תְהִלִּים –
(אַהֶה ! מַה-נִּקְלָה וְעֵלּוּבָה זֶה הַמְרָאָה
בְּעֵינֵי זֶר לֹא-גְבִין !) אַז יִגְדֹךָ לְבָבְךָ,
כִּי נִגְלֶךָ עַל-מִפְתָּן בֵּית חֵינּוֹ תִדְרֹךְ,
וְעֵינֶיךָ תְרַאֲהוּ אוֹצַר נֶשְׁמַתָּנוּ.

בית 7 וְאִם לֹא-לֶקַח אֵל מִמֶּךָ כָּל-רוּחַ קְדָשׁוֹ
וַיּוֹתֵר עוֹד מִתְנַחֲמוֹתָיו בְּלִבְבְּךָ,
וּשְׂבִיב תּוֹחֶלֶת אֶמֶת לְיָמִים טוֹבִים מְאֹלָה
יִגִּיהַ עוֹד לְפַעֲמִים מְפֹלְשֵׁי מַחֲשָׁבָיו –
אַז דַּע לְךָ וּשְׁמַע, הֵה, אַחֵי הַנַּעֲנָה !
כִּי כֵן זִיק מְצַל הוּא, כֵּן נִיצוֹץ פְּלִיטָה קָטָן,
אַשֶׁר בְּגַם הַתְּמַלֵּט מִן-הָאֵשׁ הַגְּדוּלָה
הָאִירוֹ אַבּוֹתֶיךָ עַל-מִזְבְּחָם תָּמִיד.
וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא-נִחְלִי דְמַעוֹתֵיהֶם
הָעֵבְרוֹנוֹ וַיְבִיאֻנוּ עַד-הַלָּם
וּבִתְפִלָּתָם מֵאֵת אֲדֹנָי שְׁאֵלוֹנוּ ;
וּבְמוֹתָם צְוּנוֹ לָנוּ אֶת-הַחַיִּים –
הַחַיִּים עַד-הָעוֹלָם !

” ... (אַהֶה ! מַה-נִּקְלָה וְעֵלּוּבָה זֶה הַמְרָאָה בְּעֵינֵי זֶר לֹא-גְבִין !) ” (בית שישי)

הסבר כיצד דברים אלה מבטאים את הפער בין הרושם החיצוני של עולם בית המדרש ובין משמעותו עבור העם היהודי. הדגם את דבריך.

שירת המאה ה-20

שירי רחל

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רק על עצמי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי,
צר עולמי כעולם נמלה,
גם משאי עמסתי כמותה
רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרךך אֵל צמרת –
דרך מכאוב ודרך עמל,
יד ענקים זדונה ובוטחת,
יד מתבדחת שמה לאל.

פֵּל אַרְחוּתִי הַלִּיז וְהִדְמִיעַ
פַּחַד טְמִיר מִיַּד עֲנָקִים.
לְמָה קָרָאתָם לִי, חוֹפֵי הַפְּלֵא?
לְמָה כְּזָבְתָם, אִוְרוֹת רְחוּקִים?

הסבר כיצד תוסת הדוברת עצמה בשיר זה, והקאה כיצד תפיסה זו מומחשת באמצעות ציורי הלשון המבוססים על הבדלי גודל, גובה, מרחב ומרחק. הדגם את דבריך.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

פגישה, חצי פגישה / רחל

פגישה, חצי פגישה, מבט אָהַד מְהִיר,
קטעי ניבים סתומים – זֶה דִּי...
וְשׁוֹב הַצִּיף הַכֹּל, וְשׁוֹב הַכֹּל הַסְּעִיר
מִשְׁבֵּר הָאֶשֶׁר וְהַדְּנִי.
אֶף סֶכֶר שְׂכָחָה – בְּנִיתִי לִי מְגֵן –
הִנֵּה הָיָה כֹּלֵא הָיָה.
וְעַל בְּרַכְּי אֶכְרַע עַל שִׁפְתֵי אָגַם סוֹאֵן
לְשִׁתוֹת מְמַנּוּ לְרַנְיָה !

ציורי הלשון בשיר קשורים למים.

ציין אותם, והסבר כיצד הם מבטאים את התהליך הרגשי המתואר בשיר. הדגם דבריך.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו
זְמַר נוֹגָה / רחל

הַתְּשִׁמֶע קוֹלִי, רְחוּקֵי שְׁלִי,
הַתְּשִׁמֶע קוֹלִי, בְּאֶשֶׁר הֵנֶךְ –
קוֹל קוֹרֵא בְּעִז, קוֹל בּוֹכָה בְּדַמִּי
וּמַעַל לְזִמְן מְצַנֶּה בְּרַכָּה ?

תִּבְּל זֹה רַבָּה וּדְרָכִים בָּהּ רַב.
נִפְגָּשׁוֹת לְדָק, נִפְרָדוֹת לְעַד.
מִבְקֵשׁ אָדָם, אַךְ כּוֹשְׁלוֹת רַגְלָיו,
לֹא יוּכַל לְמַצֵּא אֶת אֲשֶׁר אָבַד.

אַחֲרוֹן יָמֵי כְּבֹר קְרוֹב אוֹלִי,
כְּבֹר קְרוֹב הַיּוֹם שֶׁל דְּמַעוֹת פְּרִידָה,
אַחֲפָה לְךָ עַד יִכְבוּ חַיִּי,
כְּחַפּוֹת רַחֵל לְדוֹדָהּ.

הסבר את הבית השני בשיר. במה הוא שונה משני הבתים האחרים בשיר,
וכיצד הוא בכל זאת מתקשר אליהם. הדגם דבריך.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מְנַגֵּד / רחל

קְשׁוּב הַלֵּב. הַאֵיֵן קְשֻׁבָּת:
הֵבֵא ? הֵיבּוֹא ?
בְּכָל צַפְיָה
יֵשׁ עֶצֶב נָבוּ.

זֶה מוֹל זֶה – הַחוֹפִים הַשְּׂנִים
שֶׁל נַחַל אֶחָד.
צוּר הַגְּזֵרָה:
רְחוּקִים לְעַד.

פֶּרֶשׁ כְּפִים. רֵאָה מְנַגֵּד
שְׁמָה – אֵיֵן בָּא,
אִישׁ וְנָבוּ לוֹ
עַל אֶרֶץ רַבָּה.

הסבר את הצרוף "עֶצֶב נָבוּ", וכתוב מה הוא תורם להבנת משמעות השיר.

נמק והדגם את דבריך.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור אַחוּזת קָסָם / זלדה

כְּאִשֶּׁר הַגּוֹף הָרַךְ

מָט לְנֶפֶל

וְהוּא מְגַלֶּה חֲרָדָתוֹ מִפְּנֵי הַקֶּץ

לְנִשְׁמָה.

מִצְמִיחַ עֵץ הַשְּׂגָרָה הַנְּמוּךְ

שְׂאֵבֶק אֶכְלוּ

עָלִים יִרְקִים פְּתָאִים.

כִּי מְרִיחַ הָאֵין יִפְרִיחַ

הַדּוֹר נֶאֱהָ

וְכִצְמָתוֹ צִפּוֹר

אַחוּזת קָסָם.

הסבר את התהליך הנפשי המתואר בשיר. כיצד תמונת "עץ השגרה" ממחישה תהליך זה?
הדגם את בדריך.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה / זְלֵדָה

כְּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה

וּמִבְטֵן הַחַיִּים מִגֵּן עָלַי

וּמִחֲשׁבוֹתַי נוֹגְעוֹת

פְּתַע

כְּנֶף אֶל כְּנֶף.

כְּאֲשֶׁר הָיִיתָ עִמָּדִי

בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים

הָיוּ הַקִּירוֹת בְּנֵי-בַיִת קְשִׁישִׁים

שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשֵׂי־עֵתִיקוֹת

בְּעָרֶב

כְּאֲשֶׁר שְׁתִּינוּ תָּה.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מִחֲסָה

הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּקָתָם

וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלֵי

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד נְמֻלֵּט

יְסוּד זָר

חוֹמֶר לֹא עוֹנָה בְּמִנְתָּה.

תאר את התחושות של הדובר בבית זה, והסבר כיצד תחושות אלה נובעות מהמפגש המיוחד עם ארון הספרים.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כָּל שׁוֹשְׁנָה / זְלֵדָה

כָּל שׁוֹשְׁנָה הִיא אֵי
שֶׁל הַשְּׁלוֹם הַמְּבֻטָּח,
הַשְּׁלוֹם הַנִּצְחִי.

בְּכָל שׁוֹשְׁנָה מְתַגַּדְרֶת
צְפוֹר סְפִירִית
שְׂשֻׁמָּה "וּכְתָתוּ".

וְנִדְמָה
כִּי קָרוֹב
אוֹר הַשׁוֹשְׁנָה,
כִּי קָרוֹב
נִיחוּחָהּ,
כִּי קָרוֹב
שְׂקֵט הָעֵלִים,
כִּי קָרוֹב אוֹתוֹ אֵי –
קַח סִיָּרָה
וְחַצְּהָ אֶת יָם הָאֵשׁ.

הסבר והדגם כיצד מבטא השיר את המתח בין השאיפה למטרה נעלה ובין האפשרות להגשימה.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁנֵי יְסוּדוֹת / זלדה
הִלְהָבָה אוֹמְרָת לְבְרוֹשׁ
כְּאֶשׁ אֲנִי רוֹאָה
כְּמָה אֶתָּה שְׂאֲנָן
כְּמָה עוֹטָה גְאוֹן
מִשֶּׁהוּ בְתוֹכִי מִשְׁתּוֹלֵל.
אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְעִבּוֹר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרְאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל טְרוֹף
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל רוֹחַנִיּוֹת
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל דְּמִיוֹן
בְּלִי שְׂמִיץ שֶׁל חֲרוֹת
בְּגִאָּה עֲתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יִכּוֹלְתִי הֵייתִי שׁוֹרְפֹת
אֶת הַמְּמָסָד
שְׂשֵׁמוֹ תְּקוּפּוֹת הַשָּׁנָה
וְאֵת הַתְּלוֹת הָאֲרוּכָה שֶׁלְךָ
כְּאֶדְמָה, כְּאֲוִיר, כְּשֶׁמֶשׁ, כְּמִטָּר וּכְבֶטֶל.
הַכְּרוֹשׁ שׁוֹתֵק.
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרוֹף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲרוֹת
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמִיוֹן
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוֹחַנִיּוֹת
אֵךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבִּין
הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תֵאֱמִין.

הסבר מה מייצגים "שני היסודות" בשיר.
האם תיתכן הבנה בין "שני היסודות"? נמק את דבריך. בתשובתך התייחס גם לחזרות בשיר.

שירח חיים גורי

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ירושה / חיים גורי

האיל בא אחרון.
ולא ידע אברהם כי הוא
משיב לשאלת הילד,
ראשית-אוננו בעת יומו ערב.

נשא ראשו השב.
בראותו כי לא חלם חלום
והמלאך נצב –
נשרה המאכלת מידו

הילד שהתר מאסוריו
רצה את גב אביו.

יצחק, במספר, לא העלה קרבן.
הוא חי ימים רבים,
רצה בטוב, עד אור עיניו כהה.

אבל את השעיה ההיא הוריש לצאצאיו.
הם נולדים
ומאכלת בלבם.

הסבר כיצד מפרש הדובר בשיר את סיפור העקדה המקראי. והדגם את דבריך מהשיר.
בתשובתך שים לב הן לתיאור הדמויות וליחסים ביניהן והן למשמעות ההיסטורית
המיוחדת בשיר לסיפור העקדה.

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

אודיסס / חיים גורי

ובשובו אל עיר מולדתו מצא ים
ודגים שונים ועשב צף על הגלים אטמים
ושמש נחלשת בשולי שמים.

טעות לעולם חוזרת, אמר אודיסס בלבו העיף
וחזר עד פרשת-הדרכים הסמוכה לעיר השכנה,
למצא את הדרך אל עיר מולדתו שלא הייתה מים.

הלך עיף כחולם ומתגעגע מאד
בין אנשים שדברו יגנית אחרת.
המלים שנטל עמו כצידה לדרך המסעות, גועו בינתיים.

רגע חשב כי נרדם לימים רבים
וחזר אל אנשים שלא תמהו בראותם אותו
ולא קרעו עינים.

הוא שאל אותם בתנועות נהם נסו להבין אותו
מתוך המרחקים.

הארנמן הסגיל והלך בשולי אותם שמים.

קמו המבגרים ונטלו את הילדים שעמדו סביבו במעגל
ומשכו אותם.

ואור אחר אור הצהיב בבית אחר בית.

כא טל וירד על ראשו.

באה רוח ונשקה לשפתיו.

באו מים ונטפו רגליו כאברי לקליה הזקנה.

ולא ראו את הצלקת והמשיכו במורד בדרך המים.

תאר, על פי שיר זה, את מצבו של אודיסס בשובו אל עיר מולדתו.
בתשובתך התייחס גם לאזכורים מהסיפור על אודיסס (מאת הומרוס).
הדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מעשה ביונה / חיים גורי

מעשה ביונה
שירדה על כתפי מרומים,
קלה מאוד,
מגגות עיר החסד והרחמים.

דמננו יחדיו
שעה תמימה ובינינו הרוח.
רציתי לאמור לה:
תמימה, יונה תמימה,
מצאת לך מקום לנוח.

מעשה ביונה
שצנחה עד כתפי,
לבנה, חמה.

עד נגעו בה שפתי
והיתה נוצתה אדומה.

הבית האחרון של השיר מפתיע ומזעזע.
הסבר קביעה זו, וכתוב כיצד הבתים הקודמים בונים את ההפתעה והזעזוע.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר 21 מתוך מחזור השירים: **יְרִיד הַמְזֻרַח** / חיים גורי

בְּקִשׁוֹ רְחִמִים עָלֶיהָ שָׁפַךְ עוֹלָה לָהּ,	עוֹרְבֵי הַשְּׁתִּיקוֹת,
שָׁפַךְ, בְּנִרְאָה, יַעֲלֶה לָהּ.	אֶפְלָה מְהֻרָּה מֵעַל גְּבוּתֶיהָ.
שׁוֹב מִשְׁהוּ תִּנְכִּי.	עוֹד נִבְיָא שְׁכַּח רַע לוֹ, גַּם בְּשִׁבְתּוֹ.
שׁוֹב לֹא מְחוּלָה הִיא.	כְּלָבִים אֶפְרַיִם. נְבִיאֵי הָאוֹיְבִים בְּלִילָהּ,
יְלִדָה טוֹבָה,	בְּדֶרֶךְ מְדַרְגּוֹת הָאֲבֹן, בְּדֶרֶךְ פְּרֻדְסֵי הַלִּילָהּ.
שׁוֹמֵעַת פֶּעַם וְעוֹד פֶּעַם בְּקוֹל יְחֻזְקָאֵל,	קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לִילָהּ.
חִיָּה בְּדַמְיָהּ.	קוֹלוֹת כְּאֶבֶק, פִּיחַ נִחַר בְּסֻלָּם הַשָּׁמַיִם.
וְעוֹד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בֹא,	יָפָה לְדַמְעוֹת.
קוֹרָא בְּאֲזְנֵי יְרוּשָׁלַיִם.	יָפָה לְיְבוּשׁ כְּבִיסָה, מְגִדֵּל שְׁמֵשׁ.
מְפַחֶדֶת פֶּן יִבְלַע לָהּ –	מִי יִגָּן עַל שְׁלֵה מַפְגִּיחָה?
עֲצֻלְתָּם? חֲמוֹת, מְפַרְשֵׁי רוּחַ עָרֵב,	אֲחִי הַצָּעִיר יְהוּדָה, הָאֵם אֶתָּה יוֹדֵעַ?
כְּמוֹ בְּרוּדוֹס, נְנִיחַ.	
שְׁמוּעָה רְדוּמָה.	
שׁוֹב קוֹלוֹת בְּאֵיבֵי הַכְּבֵד –	וְלֹא יָד אֲדַנִּי עַל כְּתָפֵי.
אֲחִי הַצָּעִיר יְהוּדָה, הָאֵם אֶתָּה יוֹדֵעַ?	אֲדַמָּה וְנִיחִים מְכַסִּיפִים.
הָאֵם אֶתָּה שׁוֹמֵעַ?	
עוֹדְעוֹדִית. דוּמָה לְעֲצָמָה.	

תאר את דמותה של ירושלים, כפי שהיא מוצגת בשיר.
בתשובתך דון בשני אזכורים התורמים לבניית דמותה של ירושלים בשיר.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת פרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 18-20 (לכל שאלה – 15 נקודות)

סיפור קצר

שים לב: בשאלות 18-19 אין לענות על פי הסיפור "דבר קטן וטוב".

18. יש סיפורים קצרים שבהם הגיבור עומד למבחן, ודמותו מצטיירת באור חדש או מיחד (יתגלו סתירות באופיו, הוא יפגין כוח או חולשה, הוא יתגלה במלוא אפסותו או במלוא גדולתו, וכדומה).
תאר מצב של עמידה למבחן בסיפור קצר שלמדת, והסבר כיצד מצב זה מאיר את דמותו של הגיבור. הדגם את דבריך.
19. חָסֵר או מְשֻׁגָה מניעים את עלילותיהם של סיפורים רבים.
תאר את החסר או את המשגה בסיפור קצר שלמדת, והסבר כיצד הם מניעים את עלילת הסיפור.
האם החסר או המשגה באים לידי תיקון במהלך הסיפור או בסיומו. נמק והדגם את דבריך.
20. "דבר קטן וטוב" / ריימונד קרבר
שם הסיפור "דבר קטן וטוב" מעורר בקורא ציפיות לסוף אופטימי, אולם במרכז עלילת הסיפור מתרחש אסון נורא.
הסבר והדגם כיצד משולבים בסיפור שני היבטים אלה.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 21-23, (30 נקודות).

21. טרגדיה של סופוקלס

הגיבורים בטרגדיה הקלאסית אינם מתוארים ב"שחור לבן", כלומר הם אינם רק טובים או רק רעים. לעיתים הם עשויים לעורר אצל הצופה או הקורא רגשות מעורבים כלפיהם (למשל הערכה ואהדה אך גם דחייה).
בחר בשתי דמויות מרכזיות בטרגדיה של סופוקלס שלדמת ודון בקביעה זו בנוגע לכל אחת מהן.

22. טרגדיה של שקספיר

תאר את השינויים העיקריים שחלו בדמותו של הגיבור הטרגי במהלך מחזה של שקספיר שלמדת.
הסבר כיצד שני גורמים (כמו: גורם על-טבעי, גורם היסטורי, אירוע בעלילה, התנהגות אנושית) הביאו לשינויים אלה.

23. מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20

באיזו מידה יש לדמות המרכזית במחזה המודרני שלמדת חופש בחירה:
האם היא חופשייה לחיות את חייה כרצונה או היא מושפעת מגורמים חיצוניים (כמו: חברה, משפחה, נסיבות היסטוריות)? הסבר והדגם את דבריך.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

פרק זה הוא חובה – ענה רק על אחת מהשאלות 24 - 29 (30 נקודות)

סיפור פשוט / ש"י עגנון – שאלות 24-25

24. לפניך קטע מ"סיפור פשוט".

קרא אותו וענה על הסעיפים א – ב שאחרינו.

אחר ימים חזר הירשל למקום שחזר. נצטמצם העולם ולא נשתיר לפני הירשל לא רחוב זה שבלומה יושבת בו...

הירשל מהלך וחוזר לאחוריו, מהלך וחוזר לאחוריו, מאריך רוחו ומקצר פסיעותיו. מצמצם פסיעותיו ומאריך רוחו. אי אפשר שבלומה תבלום עצמה עולמית. סוף סוף עתידה היא שתצא.

אלקים שבשמים עשה שבלומה יצתה, אבל בלומה לא עשתה שהירשל ישמח ביציאתה. באותה שעה הקיף הירשל את הבית כדרכו ושמע שנפתח שער. רוח באה ופתחה את השער, זה השער של הגן, שהירשל היה מקיפו, ואחר הרוח קול רגליה של בלומה שירדה לסגור את השער. ראתה בלומה אדם אחד עומד שם, שאלה בלומה לאותו אדם מי כאן, השיב הירשל אני כאן. נרתעה לאחוריה וחזרה.

דמומים דמומים ירדו הגשמים. פרוזמא נתונה על כל העולם ואי אתה רואה אפילו את עצמך. אבל איקוניא של בלומה מפציעה ועולה לפניך כביום שהחליקה את ראשך כשנכנסת לחדרה והיא ברחה וחזרה ובאה. הניח הירשל ראשו על כפות המנעול והתחיל בוכה.

מדוכך ומלוחלח עמד הירשל לפני בית דירתה של בלומה. הבית הבהיק לאור הלבנה והחדר הצפוני האיר, זה האור שהירשל טעה לחשוב שהוא של בלומה. אבל האור אינו מאיר כל הלילה. עד שהביט בו כבה. נזכר הירשל הנר שכבה בחופתו ונזכר באותה כת שכשאישה ואישה מבקשים להתגרש הם מדליקים שני נרות נר לאיש ונר לאישה, מי שנרו כבה תחילה פורש והולך לו. בשעה שכבה הנר תחת חופתו לא היה הירשל עצב כבשעה שנזכר המעשה.

אפשר לראות בקטע שלעיל צומת מרכזי בחיי הנפש של הירשל.

א. ציין באיזה שלב בעלילת הרומאן מתרחש המסופר בקטע זה.

הסבר מדוע אפשר לראות בקטע זה צומת מרכזי בסיפור חייו של הירשל.

(16 נקודות)

ב. אילו זיכרונות מן העבר משולבים בקטע, ומהי משמעותם עבור הירשל?

הדגם את דבריך. (14 נקודות)

25. בלומה ומינה הן דמויות מנוגדות (מבחינת אופיין, מבחינת מעמדן, מבחינת זיקתן להירשל, ועוד). עם זאת, יש ביניהן דבר משותף: שתיהן מוצגות ברומאן כקרבן של החברה ושל נסיבות חייהן. חווה דעתך על שני החלקים של קביעה זו. הסבר ובסס את דבריך על דוגמאות מהרומאן.

רומאן מתורגם, נובלה מתורגמת

- שים לב:** על שאלות 26-27 תוכל לענות על פי רמאן מתורגם או נובלה מתורגמת* שלמדת. (ואין לענות בשאלות אלה על פי רומאן עברי או נובלה עברית)

* אם בחרת להתבסס על נובלה מתורגמת, תוכל לבחור אך ורק מבין הנובלות האלה: העיירה שבה נעצר הזמן, לב של כלב, בטבעת החנק (פיתול כפול), הזקן והים, טונוי קריגר, מוות בוונציה, הנשיקה למצורע, היונה, הורתו, ברטלבי, גימילה.

26. יצירות רבות מתארות הן את מה שמקשר בין בני אדם והן את מה שמפריד ביניהם. תאר והסבר יחסים כאלה בין דמויות ברומאן המתורגם או בנובלה המתורגמת שלמדת. בתשובתך התייחס לגורמים המקשרים והמפרידים בין הדמויות.
27. בחר בשני קטעים חשובים בעיניך מהרומאן המתורגם או מהנובלה המתורגמת שלמדת (סצנה, דיאלוג, תיאור אירוע וכדומה). תאר את שני הקטעים, והסבר מדוע הם חשובים בעיניך. בתשובתך התייחס לתרומה של קטעים אלה לעלילה, להתפתחות הדמויות, ועוד.

ספר הדקדוק הפנימי, התגנבות יחידם, עיר קסומה, מר מאני, שירה, מקדמות, חיי נישואין, זיכרון דברים

28. רומאנים רבים מתארים הן את מה שמקשר בין בני אדם והן את מה שמפריד ביניהם. תאר והסבר יחסים כאלה בין דמויות ברומאן שלמדת. בתשובתך התייחס לגורמים המקשרים והמפרידים בין הדמויות.
29. בחר בשני קטעים חשובים בעיניך מהרומאן שלמדת (סצנה, דיאלוג, תיאור אירוע וכדומה). תאר את שני הקטעים, והסבר מדוע הם חשובים בעיניך. בתשובתך התייחס לתרומה של קטעים אלה לעלילה, להתפתחות הדמויות, ועוד.

(שים לב: הפרק החמישי בעמוד הבא.)

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

פרק זה הוא חובה – ענה על השאלה 30 (10 נקודות).

30. קרא את השיר שלפניך, וענה על הסעיפים א – ב שאחריו.

כ"ח / נתן זך

הצפור הקטנה על האנטנה שממול
מסתדרת לקראת בקר
קצת מתאפרת, קצת מתנערת, מתפדררת,
פורשת את הנוצות, מנקרת טוק טוק
מסדרת, מישרת ושוב פורעת, מטלטלת
את גופה הזעיר ברוח, הכל בלי ראי,
מכינה עצמה ליום חדש. מה יביא
בכנפיו, בכנפיה? כבר סדרה לעצמה קן,
האם היא חושבת על בן זוג, מתכננת,
מתכוננת, מי ידע. אבל הכח הזה לחיים
מובנים מאליהם, הרפוז, הפונה. מי יתן
והיה גם חלקיק זעיר בגדל הנוצה
ששמטה זה עתה, נופל בחלקי.

- א. תאר את המאפיינים של הציפור בעיני הדובר, והסבר מהו הכח שהדובר מייחס לה. (6 נקודות)
- ב. הסבר את המשמעות של צירוף המילים "הכל בלי ראי" בהקשר של השיר. (4 נקודות)

בהצלחה!